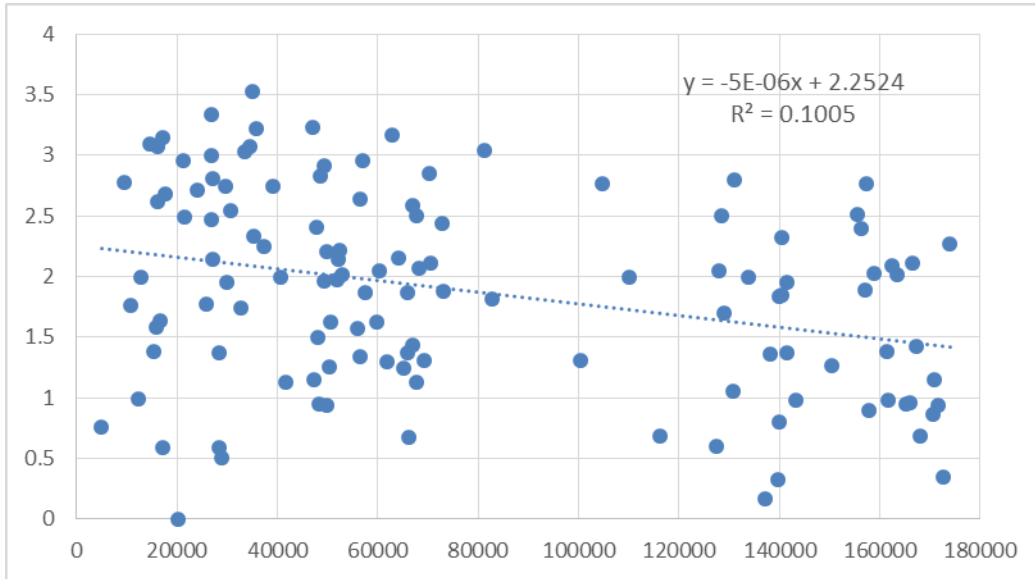

Her yıl 1 Milyon civarında üniversite adayı üniversiteye yerleşebilmek için önce YGS sonra da LYS sınavlarına giriyor. Öğrencilerin yerleştirilmesinde “okul başarı puanı” kısmen etkili olsa da, öğrenciler büyük ölçüde YGS ve LYS performanslarına göre programlara yerleştiriliyor. Dolayısıyla, öğrencilerin üniversite giriş sınavlarındaki performansları ile üniversitedeki performansları arasında bir ilişki olması, yani sınav sıralamasında daha yukarılarda yer alan öğrencilerin daha iyi notlar alması beklenir. Bu beklentiyi Eylül 2014’de MEF Üniversitesine giren öğrenciler ile test ettim.

Üniversitenin tüm programlarına aynı puan türü ile öğrenci alan 3 fakültesini inceledim: hukuk, mimarlık, ve mühendislik. Öğrencilerin sınav performansını ölçmek için yerleştirildikleri puan türündeki sıralamasını, üniversite performansını ölçmek için de lisans programlarının ikinci dönemlerinin sonundaki genel not ortalamalarını (GNO) kullandım. (Üniversite sınavındaki sıralama yerine puanı kullanabilirdim ama zaman içerisinde puanlar değişebildiği için sıralamayı tercih ettim.) Mart 2017 itibarı ile yerleştirilmiş oldukları programda en az iki dönemi bitirmiş olan öğrencileri çalışmaya dahil ettim. Bu grupta hazırlığı atlamış öğrenciler ile hazırlığı 1, 2, veya 3 dönemde bitirmiş öğrenciler bulunuyor. Yerleştirilmiş oldukları programdan ayrılmış olan öğrencileri (başka bir programa veya üniversiteye yatay geçiş yapmış olan veya eğitimlerine ara vermiş olan öğrencileri) ile hazırlığı 4 dönemde bitirmiş öğrencileri çalışmaya dahil etmedim. Sonuçları 3 ayrı bölümde özetleyip son bölümde tartışacağım.

Hukuk Fakültesi

2014 Eylül ayında hukuk programına yerleştirilen 150 öğrenciden 124 tanesi lisans eğitiminin en az iki dönemini tamamlamış durumda. Bu öğrencilerin yerleştikleri puana göre sıralamaları (x eksen) ve ikinci dönemlerinin sonundaki genel not ortalamalarının (y eksen) grafiği aşağıda.

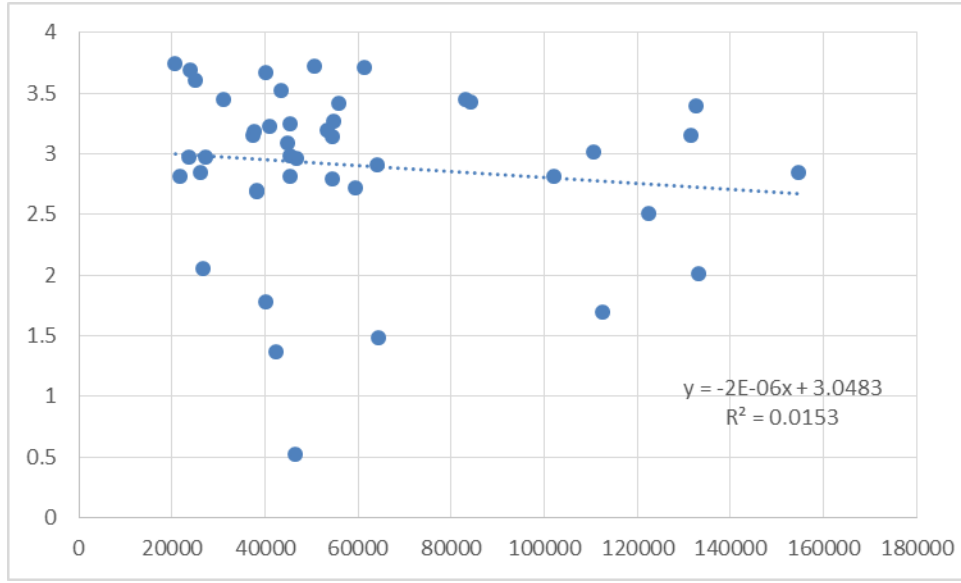

- Hukukta birinci yıl sonu GNO'larının genellikle düşük olduğu dikkat çekiyor: ortalama GNO 1.88.
- İlginç bir gözlem: Programa birincilikle giren öğrencinin GNO'su 0.76 iken, sonuncu olarak giren öğrencinin GNO'su 2.27. Girişteki birincilik ve sonunculuk üniversiteye girişte kapıda bırakılıyor.

- Grafikten de görüleceği gibi LYS sıralaması ile birinci yıl GNO arasındaki ilişki çok zayıf. Sıralamadaki farklılıklar GNO'daki farklılıkların sadece %10'unu açıklayabiliyor ($R^2 = 0.10$).
- Bireysel veriler kullanıldığında zayıf olan bu ilişki, verileri grupladığımızda beklenileceği gibi güçleniyor. Öğrencileri ardışık dördütlü gruplara böldüğümüzde, iki değişken arasındaki ilişki 0.10'dan 0.33'e çıkıyor.
- Gruplar büyüdüğünde ilişki de güçleniyor. Sıralaması 100,000'den daha iyi olan 82 öğrencinin GNO ortalaması 2.06 iken, 100,000'den daha kötü olan 42 öğrencinin GNO'su 1.53.
- Burs seviyelerine göre GNO'lara baktığımızda ise, yine oldukça şaşırtıcı bir durum ile karşılaşılıyor. Tam burslu 14 öğrencinin GNO ortalaması sadece 2.01 iken, %75 burslu 12 öğrencinin ortalaması (aralarında birinin GNO'sunun 0.00 olmasına rağmen) 2.14, ve %50 burslu 52 öğrencinin ortalaması 2.04.

Mimarlık Fakültesi

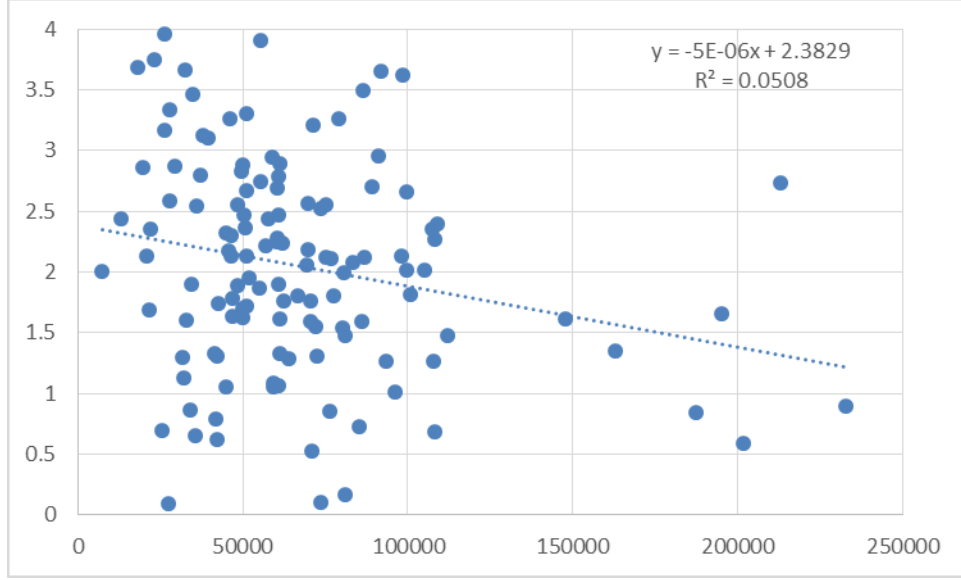
2014 Eylül ayında mimarlık programına yerleştirilen 50 öğrenciden 44 tanesi en az iki dönem lisans eğitimini tamamlamış durumda. Bu öğrencilerin yerleştikleri puana göre sıralamaları ve ikinci dönem sonu genel not ortalamalarının grafiği aşağıda.

- Mimarlıkta birinci yıl sonu GNO'ları genellikle epey yüksek: ortalama GNO 2.90.
- Grafikten de görüleceği gibi LYS sıralaması ile birinci yıl GNO arasında neredeyse hiç ilişki yok. Sıralamadaki farklılıklar GNO'daki farklılıkların sadece %1.5'ini açıklayabiliyor ($R^2 = 0.015$).
- Öğrencileri ardışık dördütlü gruplara böldüğümüzde, iki değişken arasındaki ilişki 0.015'den ancak 0.106'ya çıkıyor.
- Sıralaması 100,000'den daha iyi olan 36 öğrencinin GNO ortalaması 2.95 iken, 100,000'den daha kötü olan 8 öğrencinin GNO'su 2.68.
- Tam burslu 8 öğrencinin GNO ortalaması 3.09 iken, %75 burslu 15 öğrencinin ortalaması 2.76, %50 burslu 11 öğrencinin ortalaması 3.02, ve %25 burslu 10 öğrencinin ortalaması ise 2.83. Yani GNO ortalamaları burs seviyelerinden oldukça bağımsız görünüyorlar.

Mühendislik Fakültesi

2014 Eylül ayında mühendislik programlarına yerleştirilen 168 öğrenciden 125 tanesi en az iki dönem lisans eğitimini tamamlamış durumda. Bu öğrencilerin yerleştikleri puana göre sıralamaları ve ikinci dönem sonu genel not ortalamalarının grafiği aşağıda.

- Mühendislikte birinci yıl sonu GNO'ları Hukuk ile Mimarlık arasında: ortalama GNO 2.05.
- Programa birincilikle giren öğrencinin GNO'su 2.01 iken, sondan ikinci olarak giren öğrencinin GNO'su 2.73.
- İkinci dönem sonunda en yüksek GNO'yu tutturan öğrenci programa girenler arasında ilk 10'da değil.
- En yüksek ikinci GNO'yu tutturan öğrenci ise ÖSS'de yukarıdaki 125 öğrenci arasında 56. sırada imiş.
- En düşük GNO'lu öğrencinin tam burslu bir öğrenci olması da ilginç.
- Grafikten de görüleceği gibi LYS sıralaması ile birinci yıl GNO arasındaki ilişki zayıf. Sıralamadaki farklılıklar GNO'daki farklılıkların sadece %5'ini açıklayabiliyor ($R^2 = 0.05$).
- Öğrencileri ardışık beşli gruplara böldüğümüzde, iki değişken arasındaki ilişki 0.05'den 0.24'e çıkıyor.
- Yukarıdaki grafikte 112,000. sıra ile 148,000. sıra arasında hiçbir öğrencinin bulunmadığı dikkat çekiyor. Sıralaması 148,000'den kötü olan öğrenciler %25 burslu öğrenciler. Bu grubun GNO ortalaması 1.51 iken diğerlerinin ortalaması 2.09.
- Ortalaması en düşük grup olan %25 burslu öğrencileri analizin dışında bıraktığımızda, kalan 116 öğrenci için ÖSS sıralaması ile ikinci dönem GNO'su arasındaki ilişki neredeyse tümüyle kayboluyor ($R^2 = 0.017$)

Sonuçlar

Eylül 2014'de MEF Üniversitesinin 3 fakültesine yerleştirilmiş olan öğrencilerden lisans programlarında en az iki dönemi tamamlamış olanları örneklem olarak alan bu çalışma, ÖSS sıralaması ile birinci yıl not ortalaması arasındaki ilişkinin zayıf olduğu sonucuna varıyor. Bu sonuç bundan önce bulunmuş olduğum

iki üniversitede yaptığım çalışmaların sonuçları ile tümüyle örtüşüyor. Öğrencilerin üniversite performansını etkileyen çok sayıda faktör var. Bunların bazılarını saymaya çalışacağım:

- Yurttan kalan öğrenciler günde 1.5-3 saatlerini trafikte harcamadıkları için çalışmaya daha fazla zaman ayırabilirler. Öte yandan yurt yaşamının çalışmaya olumsuz etkisi de olabilir.
- International Baccalaureate (IB) programlarından mezun olan öğrenciler üniversiteye daha hazır geldiklerinden ortalamaları diğer öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olabilir.
- Ders dışı etkinliklere önem veren liselerden gelen öğrencilerin yaşam becerileri daha gelişmiş olduğundan performansları sadece derse ve teste odaklı lise mezunlarının performanslarından daha iyi olabilir.
- Öğrencinin sosyal yaşamı (klüpler, spor vs.) ve dışarıda çalışma durumu notlarını etkileyebilir.
- Öğrencinin maddi durumu üniversite performansını etkileyebilir.
- Daha önce başka bir üniversitede birkaç dönem okumuş olmak öğrencinin adaptasyon süresini kısaltarak performansını olumlu yönde etkileyebilir.
- Şehir dışından gelen öğrenciler veya ailelerinin aşırı koruması altında büyümüş olan öğrenciler özellikle ilk yıl kültür şoku nedeniyle kötü performans gösterebilirler.
- Eğitim dili İngilizce olan programlarda İngilizce bilerek gelen (ve hazırlığı atlayan) öğrenciler İngilizceyi üniversite yaşında öğrenmek zorunda kalan öğrencilerden daha başarılı olabilirler.
- Öğrencilerin duygusal direnci ve dayanıklılığı, çalışma disiplini, azim seviyesi gibi bireysel (ve ölçümü kolay olmayan) özellikler üniversite performansını ciddi olarak etkileyebilir.
- Öğrencinin yerleştirilmiş olduğu programı ne ölçüde bilinçli bir şekilde tercih ettiği performansını etkileyebilir.
- Performansı etkileyen faktörlerden birisi cinsiyet olabilir.
- Öğrencinin yakın arkadaş grubunun çalışma alışkanlıkları, disiplini, ve eğitime bakış açısı öğrencinin performansını etkileyebilir.
- İlk yıl içinde danışmanlarını, dersleri veren hocaları, kütüphaneyi, üniversitedeki öğrenme merkezini, ve öğrenci işlerindeki çalışanları daha çok ziyaret eden öğrencilerin not performansı daha iyi olabilir.

Bu faktörlerin bir kısmını modellemek mümkün olabilir ve olabildiğince çok faktörü değerlendirmeye alacak bir çalışmanın çok yararlı olacağını düşünüyorum. Etraflı bir model ile başarısız olma riski yüksek olan öğrencileri önceden belirlemek kolaylaşır ve zamanında alınacak önlemler ile öğrencilerin performansı yukarı çekilebilir.

Başladığımız soruya geri dönecek olursak, üniversite sınavındaki sıralamaların birinci yıl notlarının iyi bir tahminicisi olmadığını vurgulamamız gerekiyor. Özetle, üniversite sınavı üniversite başarısını doğru bir şekilde tahmin etmekten uzak. Peki bu sınava neden bu kadar güveniyor ve ülkenin genç kuşaklarının geleceğini bu sınava bağlıyoruz? Üniversite performansını daha iyi öngörebilecek bir sınav veya seçme sistemi mümkün değil mi? Bu sınav üniversite başarısını öngöremiyor, üniversite potansiyelini ölçemiyorsa ne ölçüyor? Ne üniversitede ne üniversite sonrası yaşamda karşılığı olmayan, zaman baskısı altında alınan bireysel bir çoktan seçmeli test ile gençleri yükseköğrenim programlara yerleştirerek ülkenin geleceğine büyük bir zarar verme ihtimali bizi neden rahatsız etmiyor? En önemli kaynağımızı değerlendirmenin yolu üniversite performansı ile ilişkisi olmayan bir sınavla gençleri kariyer yolculuğuna çıkarmak mı olmalı? Umarım bu kısa çalışma bu soruların daha sık sorulmasına sebep olur.

10 Mart 2017, E. Erkut